



TURIZEM V OBČINI VELIKE LAŠČE

Analiza stanja

Občina Velike Lašče

april 2020, dopolnjeno oktober 2020

Povzetek

Analiza stanja podaja pregled relevantnih kazalcev o občini Velike Lašče in dejavnosti turizma v njej, ki so bili uporabljeni za izhodišča pri pripravi Strategije razvoja turizma v Občini Velike Lašče 2020-2025.

Uvodoma so v izhodišču navedeni namen analize stanja, obravnavano področje, uporabljena metodologija in viri ter dopolnjujoče aktivnosti (anketi). Analiza stanja v drugem poglavju povzema statistične in ekonomske podatke o občini Velike Lašče in ob tem podaja dosegljive podatke o turističnih obiskih v preteklih letih. V tretjem poglavju so povzeti statistični podatki o dejavnosti turizma v Sloveniji. Četrto poglavje je posvečeno ključnim naravnim in kulturnim znamenitostim v občini Velike Lašče, pri čemer so ob tem podani opis in obstoječa turistična oziroma komunikacijska infrastruktura posamezne lokacije. Pregled obstoječih lokacij se zaključuje z analizo aktualne turistične infrastrukture na teh dveh področjih. Ta dokument povzema tudi ključne akterje, ki so trenutno dejavni na področju turizma, in sicer pri razvoju infrastrukture, nudenju gostinskih in turističnih kapacitet ali pa razvoju turističnih produktov, prav tako pa predstavlja v šestem poglavju nekatere primerljive destinacije.

V prilogi so podani podrobnejši opisi sedanjih pohodniških in kolesarskih poti.

Kazalo

| | |
|---|-----------|
| 1. Izhodišče | 3 |
| 2. Statistični in ekonomski podatki za občino Velike Lašče | 4 |
| 3. Statistični podatki o turizmu v Sloveniji | 8 |
| 4. Turistične znamenitosti v občini Velike Lašče | 10 |
| 4.1. Naravna dediščina..... | 10 |
| 4.1.1. Naravne znamenitosti | 11 |
| 4.1.2. Obstoječa turistična infrastruktura po naravni dediščini | 13 |
| 4.1.3. Analiza obstoječe infrastrukture po naravni dediščini..... | 15 |
| 4.2. Kulturna dediščina | 16 |
| 4.2.1. Osrednje lokacije kulturne dediščine..... | 17 |
| 4.2.2. Snovna in nesnovna kulturna dediščina | 21 |
| 4.2.3. Gurmanski turizem in biološka hrana | 21 |
| 4.2.4. Analiza turistične infrastrukture za kulturno dediščino..... | 22 |
| 5. Akterji na področju turizma | 23 |
| 5.1. Občina | 23 |
| 5.2. Društva | 23 |
| 5.3. Podjetja | 24 |
| 5.3.1. Gostinske storitve..... | 24 |
| 5.3.2. Prenočišča | 25 |
| 5.3.3. Druga turistična infrastruktua | 25 |
| 6. Primerljive destinacije | 26 |
| 7. Priloga | 29 |

1. Izhodišče

Namen analize stanja

Pričujoča analiza stanja je pripravljena kot izhodišče vodenega procesa za pripravo Strategije za razvoj turizma v Občine Velike Lašče 2020-2025.

Obravnavano področje

Občina Velike spada v osrednjeslovensko statistično regijo in v Zahodno kohezijsko regijo za črpanje EU sredstev. V analizi stanja podajamo trenutno dosegljive statistične in ekonomske podatke o občini, pri čemer v nadaljevanju navajamo tudi ključne obstoječe turistične znamenitosti.

Metodologija prikazanih podatkov

V analizi stanja je uporabljenih več različnih metodologij, od:

- Pregleda dostopnih podatkov (desktop analiza, ki povzema dosegljive podatke Statističnega urada RS, podatke Občine Velike Lašče)
- Pregleda lokacij na terenu (Kobilji curek, Rutarska planota, Bajdinški slapovi)
- Pregled podatkov po nekaterih kazalnikih na področju komuniciranja in trženja (analiza obstoječe infrastrukture naravne in kulturne dediščine).

Dopolnjujoče aktivnosti

Na osnovi te analize stanja je bila pripravljena Anketa za pripravo SWOT analize (prednosti, priložnosti, slabosti, grožnje). Anketa o prepoznavnosti destinacije in krajev v Občini Velike Lašče je načrtovana v okviru aktivnosti strategije.

2. Statistični in ekonomski podatki za občino Velike Lašče

Občina Velike Lašče je del osrednjeslovenske statistične regije. Po površini meri **103 km²** in se med slovenskimi občinami uvršča na 69. mesto¹.

Demografski statistični podatki:

- Sredi leta 2018 je imela občina približno **4.310 prebivalcev** (približno 2.190 moških in 2.120 žensk). Po številu prebivalcev se je med občinami uvrstila na 117. mesto.
- Skupaj je bilo leta 2017 v občini **1.555 gospodinjstev**.
- Na 1 km² površine občine je živel povprečno 42 prebivalcev; torej je bila **gostota naseljenosti tu manjša** kot v celotni državi (102 prebivalca na km²).
- Število živorojenih je bilo višje od števila umrlih. **Naravni prirast** na 1.000 prebivalcev v občini je bil letu 2018 **pozitiven, znašal je 3,9** (v Sloveniji -0,4). Število tistih, ki so se iz te občine odselili, je bilo nižje od števila tistih, ki so se vanjo priselili. Selitveni prirast na 1.000 prebivalcev v občini je bil torej pozitiven, znašal je 7,2. Seštevek naravnega in selitvenega prirasta na 1.000 prebivalcev v občini je bil pozitiven, znašal je 11,1 (v Sloveniji 6,8).
- **Povprečna starost občanov je bila 42,1** leta in tako nižja od povprečne starosti prebivalcev Slovenije (43,3 leta).
- Med prebivalci je bilo število najstarejših – tako kot v večini slovenskih občin – večje od števila najmlajših: na 100 oseb, starih 0–14 let, je prebivalo 109 oseb starih 65 let ali več. To razmerje pove, da je bila **vrednost indeksa staranja za to občino nižja od vrednosti tega indeksa za celotno Slovenijo** (ta je bila 131). Povprečna starost prebivalcev te občine se dviga v povprečju počasneje kot v celotni Sloveniji.
- V občini je deloval **1 vrtec**, obiskovalo pa ga je 225 otrok. Od vseh otrok v občini, ki so bili stari od 1-5 let, jih je bilo 91 % vključenih v vrtec, kar je več kot v vseh vrtcih v Sloveniji skupaj (81 %). V tamkajšnjih **osnovnih šolah** se je v šolskem letu 2018/2019 izobraževalo približno **440 učencev**.

¹ Povzeto po: Statistični urad Republike Slovenije, dostop na 13. marec 2020, vir: <https://www.stat.si/obcine/sl/Municip/Index/192> in aplikacija Stage: <https://gis.stat.si/#>

- Različne srednje šole je obiskovalo okoli 170 dijakov. Med 1.000 prebivalci v občini je bilo 40 študentov in 9 diplomantov; v celotni Sloveniji je bilo na 1.000 prebivalcev povprečno 37 študentov in 8 diplomantov.
- V občini je bilo leta 2017 **842 oseb** z visokošolsko ali višjo izobrazbo.

Ekonomski statistični podatki:

- V letu 2017 je bilo v občini aktivnih **396 podjetij**, kar je občutno manj kot je registriranih podjetij v dvema bolj gospodarsko aktivnima sosednjima občinama (Ribnica – 810, Ig – 622) in več kot v drugima dvema gospodarsko manj aktivnima občinama (Sodražica – 179, Dobropolje – 299).
- Med osebami v starosti 15 let–64 let (tj. med delovno sposobnim prebivalstvom) je bilo približno **69 % zaposlenih ali samozaposlenih oseb** (tj. delovno aktivnih), kar je več od slovenskega povprečja (65 %).
- Število kmetijskih gospodarstev v občini je **331**, kar občino uvršča v drugi razred od petih po številu kmetijskih gospodarstev v Sloveniji, kjer jih je skupno 70.000.
- Povprečna mesečna plača na osebo, zaposleno pri pravnih osebah, je bila v tej občini v bruto znesku **za približno 22 % nižja** od letnega povprečja mesečnih plač v Sloveniji, v neto znesku pa za približno 19 %.
- **Indeks delovne migracije znaša 36,8** in je med najnižjimi v Sloveniji (za primerjavo: indeks delovne migracije za sosednjo Občino Ribnico znaša 83,1, za Mestno občino Ljubljana pa 184,6).
- **Dnevne migracije:** skupaj je v občini **77,4 delovnih migrantov na 100 prebivalcev**, kar pomeni, da se velika večina zaposlenih vozi na delovno mesto v drugi kraj.
- Delovno aktivnih, ki delajo v bližini prebivališča, je le **22,4 od 100** prebivalcev v občini, kar zaposlene v občini uvršča v 2. od 5. možnih skupin glede dela v bližini doma.
- V obravnavanem letu je bilo v občini 434 stanovanj na 1.000 prebivalcev. Približno 70 % stanovanj je imelo najmanj tri sobe (tj. tri ali več). Povprečna uporabna površina stanovanja je bila 92 m².

- Več kot vsak drugi prebivalec v občini je imel osebni avtomobil (57 avtomobilov na 100 prebivalcev); ta je bil v povprečju star 10 let.
- V obravnavanem letu je bilo v občini zbranih **215 kg komunalnih odpadkov** na prebivalca, to je 146 kg manj kot v celotni Sloveniji.

Tabela 1: Demografski in ekonomski podatki o Občini Velike Lašče:

| PODATKI ZA LETO 2018 | OBČINA | SLOVENIJA |
|---|--------|-------------|
| Površina km ² - 1. januar | 103 | 20.273 |
| Število prebivalcev - 1. julij | 4.306 | 2.070.050 |
| Gostota naseljenosti - 1. julij | 42 | 102 |
| Povprečna starost prebivalcev - 1. julij | 42,1 | 43,3 |
| Skupni prirast (na 1.000 prebivalcev) | 11,1 | 6,8 |
| Število zaposlenih oseb (po delovnem mestu) | 519 | 780.203 |
| Stopnja delovne aktivnosti (%) | 69,2 | 64,5 |
| Povprečna mesečna neto plača na zaposleno osebo (EUR) | 882,71 | 1.092,74 |
| Prihodek podjetij (1.000 EUR) | 50.019 | 117.040.613 |
| Povprečna starost osebnih avtomobilov (leta) - 31. december | 10,2 | 10,1 |

Občina Velike Lašče: podatki o turizmu

Za Občino Velike Lašče Statistični urad RS beleži naslednje podatke²:

| | | Prihodi turistov | | Prenočitve turistov | |
|--------------|------------------------|------------------|------|---------------------|-------|
| | | 2018 | 2019 | 2018 | 2019 |
| Velike Lašče | Države - SKUPAJ | 313 | 628 | 776 | 2.502 |
| | Domači | 9 | 51 | 25 | 59 |
| | Tuji | 304 | 577 | 751 | 2443 |

² Vir: Statistični urad RS,

<https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/Data/2164525S.px/table/tableViewLayout2/>

Občinski viri pa izkazujejo te podatke za leto 2019:

- Trubarjevo domačijo obiskalo **10.525 obiskovalcev**, skupno od leta 2010 do 2019 pa 96.995 obiskovalcev
- Levstikov dom je v letu 2019 obiskalo **1.182 oseb**, od tega 845 učencev in dijakov ter 227 odraslih.
- Proračun Občine Velike Lašče je iz turističnih taks in vstopnin leta 2019 prejel **30.300,02 Eur**.

3. Statistični podatki o turizmu v Sloveniji

Področje turizma in njegovega razvoja v Sloveniji opredeljuje krovni dokument *Strategija trajnostne rasti slovenskega turizma 2017-2021*³.

Leto 2017⁴

Zaposleni v turističnih nastanitvenih objektih so v 2017 zabeležili: prihodov turistov je bilo skoraj 5 milijonov ali za 15 % več kot v 2016, njihovih prenočitev pa skoraj 12,6 milijona ali za 13 % več kot v 2016. Prihodov domačih turistov so našteali skoraj 1,4 milijona ali za 6 % več kot v 2016, njihovih prenočitev pa več kot 4 milijone ali za 5 % več kot v 2016.

Koliko turistov si je ogledalo Slovenijo v 2018?⁵

Hoteli in drugi turistični nastanitveni obrati v Sloveniji so v 2018 zabeležili skoraj 6 milijonov prihodov tujih in domačih turistov in 15,7 milijona njihovih prenočitev.

Pri tujih turistih je bila med vsemi slovenskimi občinami **najbolj priljubljena destinacija občina Ljubljana**. V njej je bilo zabeleženih 965.000 prihodov tujih turistov (v občini Bled 472.000, v občini Piran 416.000) in 2,1 milijona njihovih prenočitev (v občini Piran 1,3 milijona, v občini Bled 1,1 milijona).

Potovanja domačega prebivalstva, 2017 in 2018

V 2017 je vsaj enkrat zasebno potovalo skoraj 1,2 milijona prebivalcev Slovenije, starih 15 ali več let. Vseh zasebnih potovanj, ki so jih opravili v 2017, je bilo okoli 4,3 milijona ali največ v tem desetletju.

53 % prebivalcev Slovenije, ki so bili v 2017 na zasebnem potovanju, je prenočevalo v najetih, 47 % pa v nenajetih nastanitvenih zmogljivostih. Povprečno največ denarja na dan so porabili tisti, ki so bivali v hotelih ali podobnih objektih (85 EUR), najmanj pa tisti, ki so bivali v lastnih počitniških bivališčih (17 EUR).

³ Dokument je dostopen (dostop 17.4.2020) na:

https://www.slovenia.info/uploads/dokumenti/kljuni_dokumenti/strategija_turizem_koncno_9.10.2017.pdf

⁴ Statopis, Statistični pregled Slovenije 2018, str. 48. Dostop na 13.3.2020, vir:

<https://www.stat.si/StatWeb/File/DocSysFile/10178>

⁵ Vir: Statistično gledano – razstava infografik ob 75-letnici Statističnega urada. Dostop na 13.3.2020, vir:

<https://www.stat.si/StatWeb/File/DocSysFile/10566>

Počitnice si je v 2018 lahko privoščilo **73 % gospodinjstev** v Sloveniji. Med razlogi za odhod na počitnice so bili najpogostejši (pri 77 % potovanj) **sprostitev, počitek in zabava**.

Na ravni statističnih regij je bilo največ gospodinjstev, ki so si lahko privoščila počitnice, v osrednjeslovenski (81 %), najmanj pa v pomurski statistični regiji (61 %).

Tuji gostje v Sloveniji, 2017

Prihodov tujih turistov so našeli skoraj 3,6 milijona ali za 18 % več kot v 2016, njihovih prenočitev pa skoraj 8,6 milijona ali za 17 % več kot v 2016. To pomeni, da je bilo vsak dan v letu 2017 zabeleženih povprečno 3.370 več prenočitev tujih turistov kot v letu 2016.

V 2017 so pri nas največkrat prenočili turisti iz:

- Italije (ustvarili so 14 % prenočitev tujih turistov),
- sledili so turisti iz Nemčije (12 %), Avstrije (11 %), Nizozemske in Hrvaške (iz vsake po 5 %) ter
- Združenega kraljestva in Madžarske (iz vsake po 4 %).

Tabela 2: Prihodi in prenočitve turistov, Slovenija, letno

| Prihodi in prenočitve turistov po: MERITVE, TURISTI , LETO | | | | | | | | | | |
|--|-------------------------|-----------|------------|------------|------------|------------|------------|------------|------------|------------|
| | | 2010 | 2011 | 2012 | 2013 | 2014 | 2015 | 2016 | 2017 | 2018 |
| Prihodi turistov | Turisti - SKUPA J | 3.299.537 | 3.535.794 | 3.635.688 | 3.746.106 | 3.901.563 | 4.373.878 | 4.834.071 | 5.503.284 | 5.933.266 |
| | Domači | 1.250.556 | 1.299.637 | 1.259.036 | 1.244.424 | 1.226.492 | 1.351.860 | 1.437.198 | 1.512.602 | 1.508.128 |
| | Tuji | 2.048.981 | 2.236.157 | 2.376.651 | 2.501.682 | 2.675.071 | 3.022.018 | 3.396.873 | 3.990.682 | 4.425.139 |
| Prenoč itve turistov | Turisti - SKUPA J | 9.883.920 | 10.413.012 | 10.604.352 | 10.708.408 | 10.738.766 | 11.653.764 | 12.647.876 | 14.208.545 | 15.694.705 |
| | Domači | 4.352.702 | 4.363.347 | 4.163.266 | 4.036.607 | 3.905.727 | 4.172.107 | 4.307.898 | 4.523.216 | 4.518.695 |
| | Tuji | 5.531.218 | 6.049.665 | 6.441.086 | 6.671.802 | 6.833.040 | 7.481.657 | 8.339.978 | 9.685.329 | 11.176.010 |

4. Turistične znamenitosti v občini Velike Lašče

Opis:

Osrednjeslovenska občina Velike Lašče ima pretežno kraški značaj površja. Občina je ponosna na svoje rojake, ki so pisateljevali in jih danes povezuje t.i. tradicionalni kulturni pohod po velikolaški kulturni poti (Levstik-Stritar-Trubar), ima pa tudi številne znamenitosti naravne in kulturne dediščine.

Turistični potencial:

- Lokalno, avtentično in nedotaknjeno naravno okolje (gozd, slapovi, pohodniške in kolesarske poti)
- Obstoječa, a v večji meri spregledana kulturna dediščina, ki jo lahko u ustrezno komunikacijsko in marketinško podporo primerno umesti in ponudi domačim in tujim gostom kot neodkriti zakladi Slovenije
- Obstoječi lokalni, avtentični turistični produkti (Gostilna Pri Kuklju, kulinarični pohodi)
- Razvoj in podpora razvijajočim se nišnim turističnim produktom za natančno opredeljene ciljne javnosti.

4.1. Naravna dediščina

Opis:

Mehka gričevnata pokrajina se ponekod spremeni v strma pobočja, razrezana z grapami, potoki, spomladi in jeseni se ob Rašici in Cereji pojavijo poplavna jezera. Na vzhodu se dviguje greben Male gore, pojavljajo se vrtače in več kraških jam in brezen, potoki ponikajo. Najdaljša kraška jama je jama Predvratnica (658 m) v samem centru Velikih Lašč. Zahodni del sestavljata dve planoti - Rute, kjer je svet poseljen zlasti po vrhovih, in Mačkovec, kjer je svet bolj kraški in razjeden. Najvišji vrh v občini je Veliki Malinjek (1039 m). Proti JZ se svet vzpenja proti bloški planoti, na jugu ga omejujejo slikovita Slemena, proti severu pa prihaja pri Turjaku v prehoden dolomitski svet.

4.1.1. Naravne znamenitosti

Slap Kobilji curek

Opis:

Kobilji curek je 30 m visok slap na istoimenskem potoku, v bližini naselja Rob v Občini Velike Lašče. Je najvišji slap na Dolenjskem. Ima pestro geološko sestavo.

Slap naj bi po izročilu poimenoval gozdni furman, ki naj bi med počitkom opazoval svojo kobiljo pri uriniranju. Zaradi nemotene naravne lege je ozemlje okoli Kobiljega curka v velikosti 3 ha razglašeno za gozdni rezervat. V bližini poteka Pešpot ob rimskih obrambnih zidovih ali Claustra. Slap je sestavljen iz dveh stopenj, ki ju loči plato. Vidna sta dva horizontalna preloma. Voda ob velikih nalivih prinaša različne kameninske materiale in jih odlaga spodaj v ravninskem mirnem delu vodotoka. Odlaganine imajo pestro sestavo. Struga slapa se zajeda v kamninsko stopnjo in jo niža. Ob slapu raste tudi kranjski jeglič, slovenski endemit, Kobilji curek je eno njegovih najjužnejših rastišč.

Turistična infrastruktura o slapu:

- tabla s potjo do slapa v naselju Rob
- tabla z oznako poti in geološke sestave na začetku gozdne poti
- tabla v neposredni bližini slapa
- geološka pot v Kobilji curek, oznaka in e-različica poti:

<https://www.claustra.org/sl/lokacije/geoloska-pot-v-kobilji-curek/>

Slap Lehnjak

Ob poti nas vseskozi spremljajo šumi, skočniki, kaskade in šumelišča. Najprej priteče v potok Lehnjak pritok s 5 do 7 metrov visokim kaskadnim slapiščem. Kakih 10 minut od Kobiljega curka je slapišče s skočniki v skupni višini 4 metre. Ko pridemo do stičišča dveh pritokov, se v desno (na levi pritok) usmerimo za 3 metre visoki Mali Lehnjakov slap, v levo (na desni pritok) pa na Lehnjak do katerega pridemo po 20 minutah. Spet so nam v pomoč modro-bele markacije, ker bi ga drugače ne našli (le pogosto moramo menjati

strani potoka in se izogibati goščevju). Ko že skoraj obupamo, pa le pridemo do cilja. Slap Lehnjak je visok 6 metrov (in še raste), sestavljata pa ga dva lehnjakova stebra.

Turistična infrastruktura o slapu:

- je del Pešpoti ob rimskih zapornih zidovih, table te poti z oznako lokacije slapa so nameščene vzdolž Rutarske planote.

Bajdinški slapovi

Soteska Bajdinškega potoka se nahaja kilometer stran od Turjaka in turjaškega gradu. Slapovi in številni šumi so izrazito lehnjakovi, kar pomeni, da še zmeraj 'rastejo'. Vsi štirje slapovi so izredno slikoviti.

Pot skozi sotesko je precej težavna, za družinski izlet je primeren bolj le spodnji (prvi) slap. Slap je dvostopenjski in je visok 8- m. Dostopen je od hiš pod turjaškim gradom. Tam je označen lesen smerokaz, ki usmerja k stari rimski cesti in slapovom.

Makadamska cesta vodi do manjše cerkvice, od tam pa preide v kolovoz, ki se začne spuščati proti dnu soteske. Na dnu preči Bajdinški potok. Nad slapom se struga umiri. Malo naprej priteka v Bajdinški potok njegov levi pritok, ki pa je le malo vodnat. Od tu se vidi drugi slap - slapišče, ki premaguje 9- m višine. Ob desnem bregu se je potrebno po strmi in drčni potki povzpeti nad ta drugi slap. Višje je stari mlin in kmalu pridemo na potko, ki vodi tik pod tretjim, 5+ m visokim slapom. Takoj nad njim je visoko slapišče - četrti slap. Četrti in tretji slap sta lahko dostopna s ceste Ljubljana - Turjak. Kolovoz vodi mimo manjšega kamnoloma, preide v dobro izhojeno potko, ki kmalu privede med tretji in četrti slap (10 min. hoje).

Turistična infrastruktura o slapovih: ni znana

Gozd in narava

Nedotaknjena narava in številne gozdne površine v občini ter tesno sobivanje z naravnim okoljem predstavljata enega največjih potencialov za razvoj unikatnih turističnih produktov v občini Velike Lašče. Trenutno je po gozdu in naravi speljanih 8 pohodnih in

kolesarskih poti, smiselno pa bi bilo razviti nove, avtentične turistične nišne produkte za točno določene ciljne javnosti, ki bi lahko poudarjali tudi pomen lokacij Nature 2000.

Turistična infrastruktura:

- razen poti, ki so navedene v nadaljevanju, ni znana
- znamenitosti naravne dediščine in njenih specifik, ki se nahajajo v občini, so med drugim kondenzirane v Mišji dolini, v načrtu je postavitve interpretacijskega centra o tej lokaciji na Trubarjevi domačiji.

Krvava peč: pečine, slapovi, pešpoti

V okolici vasi Krvava peč se nahaja več naravnih znamenitosti, med katerimi so pečine, slapovi in številne pešpoti, ki povezujejo te naravne danosti.

Pečine v Krvavi peči: Visoko nad lško tesnijo je s skalnih čeri čudovit razgled po lški soseski, bloški, vidovski in rakiški planoti, krimskem pogorju in mokrškem hribovju. Ena izmed skalnih čeri ima obliko krušne peči z dvema zapečkoma. V kamninski sestavi teh čeri je precej železove rude limonita, kar ji daje rdeč odtenek. Odtod naj bi dobila vas v Rožni dolini ime Krvava Peč (726 m).

Slapovi ob izviru Šumnika: Ob izviru potoka se nahajata ruševini 2 mlinov in nato slapovi, ki jih ustvari potok.

Turistična infrastruktura:

- delne oznake poti
- počivalšče za avtodome

4.1.2. Obstoječa turistična infrastruktura po naravni dediščini

Razgledišča in vrhovi

V občini Velike Lašče obstoji več zanimivih vrhov in razgledišč, ki jih obiskujejo številni pohodniki in izletniki. Med temi vrhovi so:

- Veliki Malinjek (1039 m)

- Krvavški grič (1033 m)
- Sv. Primož (817 m)
- Sv. Ahac (748 m)
- Veliki Osolnik (678 m)

Iz območja občine Velike Lašče dostopamo tudi do dveh priljubljenih lokalnih vrhov, in sicer do Grmade (887 m) in Kamen Vrha (783 m).

Večina navedenih poti je ustrezno opremljena in signalizirana z markacijskimi potmi in tablami.

Pohodniške poti in kolesarstvo

Na območju Občine Velike Lašče so urejene naslednje pohodniške in kolesarske poti:

- Velikolaška kulturna pot (15 km)
- Pešpoti ob rimskih zapornih zidovih (16 km)
- Veteranska pot (12 km)
- Geološka pot v Kobilji curek (5 km)
- Turistična pot iz Rašice (12 km)
- Učna gozdna pot (4 km)
- Turjaška turistična pot (15 km)
- Kolesarska pot modrega bleščavca (14 km)
- Slovenska pisateljska pot
- Evropska pešpot E6 in E7
- Pot Jerneja Pečnika (podrobnejši opis poti je na voljo [tukaj](#))
- V izdelavi je Brodnikova pot (opis Janeza Brodnika je na voljo [tukaj](#)).

Večina navedenih poti s podrobnim opisom tras in obstoječe infrastrukture so navedene v prilogi tega dokumenta v poglavju 6.1.

4.1.3. Analiza obstoječe infrastrukture po naravni dediščini

Analiza stanja o teh poteh pokaže, katere elemente, ki omogočajo ustrezno umestitev in trženje navedenih poti, imajo te poti in na katerih bi veljalo še biti aktiven v prihodnje.

Tabela 3: Pohodniške in kolesarske poti – analiza stanja identitete in potencialov za trženje:

| | Izdelana trasa | Izdelana identiteta | Jasna ciljna javnost | Spletna predstavitev z etapami in orodji | Izdelan turistični produkt |
|-------------------------------------|----------------|---------------------|----------------------|--|----------------------------|
| Velikolaška kulturna pot | + | - | - | - | - |
| Pešpoti ob rimskih zapornih zidovih | + | + | + | - | - |
| Veteranska pot | + | - | - | - | - |
| Geološka pot v Kobilji curek | + | - | + | - | - |
| Turistična pot iz Rašice | + | - | - | - | - |
| Učna gozdna pot | + | - | + | - | - |
| Turjaška turistična pot | + | - | - | - | - |
| Kolesarska pot modrega bleščavca | + | - | + | - | - |
| Slovenska pisateljska pot | + | + | - | - | - |
| Evropska pešpot E6 in E7 | + | + | - | - | - |

Tabela s plusi in minusi izkazuje področja, ki bi jih veljalo razvijati in nadgrajevati v prihodnje.

4.2. Kulturna dediščina

Kulturna dediščina v občini Velike Lašče sega od rimskih časov (rimski zid), srednjega veka (grad Turjak) do modernosti (odprtje Trubarjeve domačije).

Na področju kulturne dediščine velja v občini izpostaviti **osrednje lokacije**, ki so deloma tudi podrobneje predstavljene v nadaljevanju:

- Grad Turjak
- Trubarjeva domačija
- Ostanke rimskega zidu
- Velike Lašče
- Rojstni kraj Frana Levstika
- Rojstni kraj Josipa Stritarja – Stritarjeva kašča
- Ilijev kozolec
- Sušilnica sadnja na Gradežu.

Na področju **snovne kulturne dediščine** lahko v občini prepoznamo tudi:

- Ohranjeno avtentično staro orodje za delo v kmetijskem gospodarstvu
- Cerkevne oltarje (Velika Slevica, Velike Lašče – *preveriti sodelovanje s Plečnikom*)
- Zbirka glasbil na Opalkovem.

Na področju **nesnovne kulturne dediščine** velja izpostaviti še:

- Izdelavo božičnega kruha in poprtnikov
- Znanje na področju upravljanja z gozdovi in sobivanja z zvermi
- Znanje na področju obdelave lesa (kozolci, leseni izdelki – ogled suhorobarstva je možen na Velikem Osolniku pri Tekavčevih)
- Znanje na področju čebelarstva (skupinski ogledi so že organizirani v manjši meri)
- Bogato tradicijo literarnih ustvarjalcev in njihovih literarnih likov, med katerimi je gotovo najbolj znameniti Martin Krpan Frana Levstika.

Zaradi močne prisotnosti kmetijskih gospodarstev se na območju občine potencial tudi:

- **Pridelava biološke in ekološke hrane**
- **Gostinski oz. gurmanski turizem** (Gostilna Kukelj, gurmanski pohodi).

4.2.1. Osrednje lokacije kulturne dediščine

Grad Turjak

<https://www.gradturjak.si/>

Aprila 2020 je grad Turjak dobil novega najemnika. Ponudba na gradu se fokusira zlasti na doživetju časa 15. in 16. stoletja (časa Herbarta Turjaškega in turških vpadov) z organizacijo dogodkov in ogledov ter obiskom krčme.

Opis:

Grad Turjak je prvič omenjen leta 1220, a naj bi nastal že v 10. ali 11. stoletju. Leta 1318 sta omenjena dva gradova, spodnji in zgornji. Ruševine drugega so še vidne. Grad je dobil sedanjo podobo po potresu leta 1511. O tem, kdo ga je dal postaviti, govori napis na kamniti plošči z grbom Turjačanov na severovzhodnem volovskem stolpu, t. i. bastiji. Gre za najobsežnejšo okroglo bastijo na Slovenskem. Druga posebnost gradu je renesančni obrambni hodnik v obliki trikotnika. Renesančni obrambni sistem gradu je eden prvih te vrste v Sloveniji in eden najzgodnejših na ozemlju srednje Evrope. Zato je turjaški grad pomemben člen v razvoju grajske arhitekture v srednji Evropi. Romanskega izvora sta visoka hiša ali palacij in Dalmatinova kapela. Turjačani so bili veliki podporniki protestantizma. Slovenski protestantski pisec Jurij Dalmatin (1547-1589) se je domnevno skrival v turjaškem gradu in tam prevajal Sveto pismo. V njej so deloma ohranjene gotske freske. Barvne akvarelne prerise celotne freske iz leta 1888 hranijo v Narodnem muzeju v Ljubljani. Kopija reprodukcij visi v prostoru nad kapelo. V gradu je tudi katoliška kapela.

Turistična infrastruktura o gradu Turjak:

- Predstavitvena tabla na lokaciji
- Tiskana gradiva: predstavitvena zloženka
- Elektronska gradiva: ni znano, opis na Wikipediji

Trubarjeva domačija

<http://www.trubarjeva-domacija.si/>

Opis:

Trubarjeva domačija že 30 let predstavlja osrednjo točko ohranjanja spomina na Primoža Trubarja, očeta slovenskega jezika. Obiskovalci si lahko ogledajo:

- Trubarjevo spominsko hišo z mlinom, žago na vodni pogon,
- galerijo Skedenj in
- Trubarjevo čitalnico ter se
- okrepčajo v krčmi domačije.

Na Trubarjevi domačiji se odvijajo tudi različni kulturni dogodki, lokalnega, regionalnega in državnega tipa.

Trubarjeva domačija je pridobila v času delovanja Javnega zavoda Trubarjevi kraji status muzeja, za kar si bo ponovno prizadeval Občina Velike Lašče v letu 2020.

Trubarjeva domačija je osnovana ob porečju potoka Rašica, o katerem je TV Slovenija posnela kratek dokumentarni film, ki je dostopen [tukaj](#).

Turistična infrastruktura o Trubarjevi domačiji:

- Predstavitvena tabla na lokaciji
- Tiskana gradiva: zloženka
- Elektronska gradiva: spletno mesto domačije, povezano tudi z drugimi lokalnimi spletnimi mesti

Ostanki rimskega zidu

<https://www.claustra.org/sl/>

Opis:

Po občini Velike Lašče poteka del zapore poznorimskega obrambnega sistema *Claustra Alpium Iuliarum*. Danes so ostanki posameznih zapor vidni od Reke na Hrvaškem ter vse do Zarakovca v Baški grapi in jih uvrščamo med najpomembnejšo kulturno dediščino na naših tleh. V Velikih Laščah se nahaja rimski zid v vaseh Selo in ob Gradišču pri Robu.

Le 2 km zahodno od zapore Gradišče pri Robu ležijo v vasi Selo ostanki zapornega zidu in stolpov. Zapora Selo pri Robu je nadzirala prehod čez sleme med Dednikom na severovzhodu in Tolstim vrhom na severu, ki je vodilo čez vas naprej na Bloško planoto. Zapora, ki se začne pod vrhom vzpetine Grič, je ohranjena v dolžini 396 m in poteka v smeri jugozahod–severovzhod. Po precej strmem pobočju se skozi gozd spusti v grapo, kjer doseže svojo najnižjo točko. Od tam dalje se strmo vzpenja na nasprotni breg. Na vrhu pobočja doseže svojo najvišjo točko na današnji glavni cesti. Zid se nadaljuje tudi onkraj ceste, vzhodno od današnje hiše, in se konča nad prepadnim pobočjem. Poleg zidu sta ohranjena tudi dva stolpa. Zapora Gradišče pri Robu je postavljena na skrajni severovzhodni rob Bloške planote, 6 km vzhodno od zapore novi Pot. Zaporni zid na Gradišču izstopa zaradi svoje tlorisne oblike. Približno 1300 m dolg poznorimski zid je potekal od skalnatega pobočja Dednika proti vzhodu v dolino potoka Kobilji curek. Z zapore Gradišče pri Robu je bilo mogoče dobro nadzirati vso dolino, zaradi izjemnega razgleda z Gradiškega vrha. Tod je bilo križišče cest iz vzhodne in severne smeri. Vidne so tudi zapore proti jugu, Novi Pot, Tabršče in Benete, ter na zahodu zapora Selo pri Robu.

Turistična infrastruktura o rimskem zidu:

- tabla z oznako zapore
- spletno mesto: <https://www.claustra.org/sl/lokacije>
- daljnogled z animacijo starega zidu na lokaciji v Gradišču pri Robu (arheostereoskop)
- označena pešpot z geološkimi postanki ob rimskem zidu

Velike Lašče

Opis:

Velike Lašče se prvič omenjajo leta 1145 v listini oglejskega patriarha Peregrina, ustanovitelja stiškega samostana, kot »*villa Lasis*«. Pristavo v Laščah je stiškemu samostanu podaril eden izmed gospodov Višnjegorskih. Prvotne Lašče so stale na Selih, ob stari rimski cesti (blizu današnje železniške postaje). Tu naj bi stala tudi že cerkvica za prvotne prebivalce. Leta 1469 so Lašče na Selih požgali Turki, ki so uničili tudi večino vasi med Igom in Kočevjem. Po požigu so začele nastajati druge Lašče na današnji lokaciji.

Turški napadi so se vrstili še naprej, zato je stiški opat naročil, da se cerkev v Laščah zavaruje z obzidjem. Okoli cerkve je nastal tabor, kamor so se ljudje zatekli pred nevarnostjo. Znotraj tabora je bilo tudi pokopališče. Leta 1749 pa so Lašče prišle v posest turjaških grofov. Velike Lašče je leta 1857 prizadel hud požar. Zgorelo je 44 hiš in 80 gospodarskih poslopij. Nove hiše, ki so nastale na pogorišču, so bile vse zidane. Iz tega časa izhaja današnja dvostolpna župnijska cerkev Marijinega rojstva zgrajena v novoromanskem slogu. 10 let pozneje so podrli tabor okoli cerkve. Z materialom tabora so nasuli trg.

Leta 1913 so Lašče postale trg. Aprila 1941 so Velike Lašče zasedli Italijani. Tu je bila močna italijanska posadka, utrjena z bunkerji in obdana z bodečo žico. Po vojni so bile Velike Lašče obnovljene. Zaslovele so predvsem po Primožu Trubarju, Franu Levstiku, Josipu Stritarju in v naselju rojenem Jožetu Javoršku. Zaradi teh znamenitih mož, ki so se rodili v kraju in bližnji okolici, so dobile vzdevek *slovenske Atene*.

Turistična infrastruktura in dogodki o Velikih Laščah:

- Turistična tabla v središču naselja
- Brošura Občine Velike Lašče o okoliških krajih
- Dogodki:
 - Gurmanski sprehodi čez Velike Lašče, s pripovedovanjem njene zgodovine
 - Festival božičnega kruha
 - Novoletni koncert in drugi glasbeni dogodki (Rocktronika, Peti in obstati.)
- Druga infrastruktura:
 - Razstava o Villi Lasis v pritličju občinske stavbe
 - Spominska soba Frana Levstika in Josipa Stritarja v Levstikovem domu.

Sušilnica sadja na Gradežu

<https://www.gradez.si/>

Opis:

Sušilnica sadja na Gradežu z zidano sušilno pečjo na drva je edinstven primer ohranjene tehnološke in kulturne dediščine. Deluje na tradicionalen način, enako kot pred več kot 80 leti. V Sloveniji je menda edina še delujoča vaška sušilnica sadja. Zgrajena je bila leta

1938, potem ko je turjaško sadjarsko in vrtnarsko društvo poskrbelo za zasaditev sadovnjakov. Kasneje je sušenje zamrlo, leta 2003 pa smo jo krajani z občinsko finančno pomočjo obnovili.

Turistična infrastruktura in dogodki na Gradežu:

- Spletno mesto s celovito predstavitvijo, narejena identiteta in najavljeni dogodki
- Dogodki:
 - Praznik suhega sadja
 - Razstava jaslic
 - Organizirana vodstva po sušilnici sadja
- Za druge turistične dejavnosti glej predstavitev *Društva za ohranjanje dediščine Gradež* (5.2.)

Ostale lokacije

Med zanimivimi lokacijami kulturne dediščine velja izpostaviti še **Retje (domačija Frana Levstika in Ilijev kozolec)** ter **Stritarjevo kaščo** v Podsmreki.

Vse te tri lokacije stojijo na privatnem zemljišču in nimajo razvite ustrezne identitete za razvoj polnega potenciala za trženje teh turističnih produktov.

4.2.2. Snovna in nesnovna kulturna dediščina

- Izdelavo božičnega kruha in poprtnikov
- Znanje na področju upravljanja z gozdovi in sobivanja z zvermi
- Znanje na področju obdelave lesa (kozolci, leseni izdelki)
- Znanje na področju čebelarstva
- Bogato tradicijo literarnih ustvarjalcev, skupaj z Martinom Krpanom

4.2.3. Gurmanski turizem in biološka hrana

Zaradi številnih manjših kmetij, ki pridelujejo zelenjavo, sadje, meso in druge izdelke, med katerimi velja izpostaviti tudi med, je potencial za prihodnost tudi organizirana prodaja biološko in ekološko pridelane hrane.

Zavod Parnas je razvil produkt kulinaričnih pohodov, na katerih bi veljalo graditi ponudbo gurmanskega turizma za različne ciljne skupine tudi v prihodnje.

4.2.4. Analiza turistične infrastrukture za kulturno dediščino

Tabela 4: Kulturna dediščina – analiza

| | Izdelana identiteta | Jasna ciljna javnost | Spletna predstavitev | Izdelan turistični produkt |
|-----------------------------|---------------------|----------------------|----------------------|----------------------------|
| Grad Turjak | — | — | — | — |
| Trubarjeva domačija | + | + | + | — |
| Ostanki rimskega zidu | + | — | + | — |
| Velike Lašče | — | + | — | — |
| Domačija Frana Levstika | — | — | — | — |
| Domačija Josipa Stritarja | — | — | — | — |
| Ilijev kozolec | — | — | — | — |
| Sušilnica sadja Gradež | + | + | + | + |
| Snovna kulturna dediščina | — | — | — | — |
| Nesnovna kulturna dediščina | — | — | — | — |

5. Akterji na področju turizma

5.1. Občina

Občinska uprava aktivno spodbuja turistično dejavnost na območju Občine Velike Lašče s pripravo turističnih promocijskih materialov in organizacijo dogodkov ter zagotavljanjem osnovne turistične infrastrukture.

Primeri promocijskih gradiv:

- Opis velikolaške dežele in njenih vsebin na spletnem mestu: <https://www.velike-lasce.si/velikolaska-dezela/v-prostoru-in-casu>
- Promocijske zloženke.

Do leta 2016 je deloval Javni zavod Trubarjevi kraji, ki je skrbel za promocijo in turistične aktivnosti na področju celotne občine. Javni zavod je pridobil tudi status muzeja na odprtem Trubarjevi domačiji in je upravljal do tega leta s gradom Turjak.

5.2. Društva

V občini deluje 5 društev na področju turizma.

Parnas, zavod za kulturo in turizem | www.zavod-parnas.org

Zavod Parnas je nevladna neprofitna organizacija, ki je zasebni zavod, ki deluje v javnem interesu na področju kulturne dediščine.

Razviti turistični produkti:

- kulinarične sprehode in druge podobne kulinarične aktivnosti – uživam tradicijo (s podporo programa Interreg Slovenija-Hrvaška),
- izvaja program za šole na področju kulturne dediščine (knjigoveški program, pri suhorobarju, etc.),
- upravlja z geološko potjo ob Kobiljem curku in
- sodeluje v projektu Mala Barja – Marja.

Društvo za ohranjanje dediščine, Gradež | www.gradez.si

Društvo s sedežem na Gradežu je bilo ustanovljeno maja leta 2004. Že samo njegovo ime pove, kam je usmerjena dejavnost članov. Upravljajo s staro gradeško sušilnico sadja, vključeni so v organizirano obnovo starih gradeških domačij in muzej kmečke opreme. Organizirajo delavnice o tradicionalnem shranjevanju živil (sušenje sadja in zelišč, vlaganje sadja, gozdnih sadežev in zelenjave, kuhanje marmelade, stiskanje naravnih sokov iz neškropljenega sadja, pridelava jabolčnega kisa, kisanje repe in zelja, žganjekuha ipd.), delavnice o tradicionalnih podeželskih opravilih (izdelovanje zobotrebcev ipd.), obujajo stare običaje in postopoma vzpostavljajo možnosti za razvoj turizma v mirnem, čistem naravnem in zgodovinskem okolju. V njihovem okviru deluje tudi vokalna skupina Krheljčki. Med znamenitosti Gradeža so še črna kuhinja in hiša skladatelja Marija Kogoja.

Turistično društvo Turjak

Organizira različne prireditve: tradicionalni turistični pohod po Turjaški poti in v jeseni Kostanjev pohod.

Claustra Alpium Iuliarium

Društvo je bilo ustanovljeno z namenom spoznavanja te neprecenljive dediščine in v okviru projekta ZID utiranja poti te zgodovinske znamenitosti tudi v mednarodne vode.

5.3. Podjetja

V nadaljevanju navajamo trenutno reprezentativna podjetja, na katerih je možno graditi in dopoljevati unikatno in avtentično turistično dejavnost na območju Občine Velike Lašče.

5.3.1. Gostinske storitve

Gostilna Pri Kuklju | <http://www.prikuklju.si/>

Gostilna Pri Kuklju, ki se nahaja v središču Velikih Lašč, ima sloves ene najboljših slovenskih gostiln, ki je znamenita tudi po svoji pehtranovi potici.

Današnja gostilna je ohranila podobo iz 19. stoletja. Prvikrat se omenja že leta 1778 ko se je pri hiši po domače reklo pri »Žlindrovih«. Danes deluje ob gostilni tudi pekarna in slaščičarna, gostilna pa nadaljuje s ponudbo pristnih slovenskih jedi.

V občini Velike Lašče delujejo tudi druge gostilne:

- gostilna Kropec
- okrepčevalnica Rozika
- picerija pri Roku
- okrepčevalnica Škrabec
- gostilna Brlogar
- gostilna Pri Trojici.

5.3.2. Prenočišča

Vidne infrastrukture na tem področju še ni razvite.

Trenutno v občini ponujajo prenočišča:

- Apartma 33, prenočišče Velike Lašče, <https://apartma-trubarjeva33.si>
- Čebelarska hiša Maja, Rob, [spletno mesto na Bookingu](#) z luksuznim šotorom Willy, Barry in Filip, [spletno mesto na Airbnb](#)
- Medvedov apartma, Rašica, [spletno mesto na Airbnb](#)

5.3.3. Druga turistična infrastruktua

V občini je na voljo več postajališč za avtodome, ki se nahajajo:

- Na Turjaku
- Na Rašici
- V Krvavi Peči.

Navedena postajališča so predstavljena na spletnem mestu:

<http://www.camperstop.si/properties/velike-lasce/>

6. Primerljive destinacije

Občina Kočevje

V Občini Kočevje so v minulih letih intenzivno delali na razvoju turističnih produktov in na grajenju prepoznavnosti destinacije.

Zanimivosti:

- Destinacija ima pripravljeno jasno podobo, ki je prepoznana kot **Kočevsko. Divje. A prijazno** in je dostopna na spletu na Visit Kočevsko: www.kocevsko.com/sl;
- aktivnosti na področju turizma upravlja Javni zavod za turizem in kulturo Kočevje, ki je opredelil vizijo in cilje za to področje, sodeluje pa pri njegovi implementaciji s številnimi domačimi in tujimi partnerji;
- Ponujajo več kot 40 različnih tipov prenočitev;
- Imajo številne izdelane turistične produkte in aktivnosti za različne ciljne skupine, med katerimi so:
 - Kolesarjenje
 - Pohodništvo
 - Jahanje
 - Vodna doživetja
 - Divja narava
 - Znamenitosti
 - Tabori.

Srce Slovenije

Pretežno ruralno območje v osrednjeslovenski regiji, od Litije do Kamnika, je lokalna razvojna agencija združila pod enotno turistično destinacijo Srce Slovenije, ki predstavlja svoje turistične in druge produkte tudi na spletnem mestu www.srce-slovenije.si

Zanimivosti:

- Osrednje dejavnosti Srca Slovenije:
 - Turizem

- Podjetništvo (prodajajo tudi različne izdelke s certifikatom)
- Okolje
- Projekt upravlja Razvojni center Srca Slovenije, ta organizacija od leta 2000 vodi in povezuje razvojne projekte na celotnem območju Srce Slovenije. Ekipa Razvojnega centra Srca Slovenije v sodelovanju s številnimi lokalnimi, regionalnimi, nacionalnimi in evropskimi partnerji. Člani ekipe so mlajši, a izkušeni in med seboj povezani strokovnjaki za posamezna področja razvoja. Vpeti so v mednarodno partnersko mrežo z 290 organizacijami iz 34 držav.

Koroška (Slovenija)

Slovenska regija se predstavlja pod blagovno znamko **Koroška – Zakladnica presenečenj!** Na interaktivnem spletnem mestu www.koroska.si ponujajo različne turistične aktivnosti in produkte, imajo izdelano vizualno podobo in ključna sporočila ter vizijo destinacije.

Zanimivosti:

- Kot prednosti svoje destinacije izpostavljajo:
 - Naravo
 - Športne aktivnosti
 - Znamenitosti
 - Kulinariko
- Ciljno javnost nagovarjajo z vsebinami na področju:
 - Aktivnih športnih dejavnosti
 - Družabnega dogajanja
 - Sproščenih doživetij (npr prvi naravni bazen v Sloveniji, sprostitve)
- Pri načrtovanju obiskov gostom ponujajo:
 - Pester nabor različnih tipov prenočitev
 - Gostilne in druge podobne destinacije
 - Informacije o Turistično informacijskem centru.

Koroška (Avstrija)

Avstrijska regija se predstavlja pod blagovno znamko **Carinthia – The Joy of Life!** Na celovitem spletnem portalu <https://www.visitcarinthia.at/> do dostopne vse pomembnejše informacije s privlačnim opisom ter prikazom vsebin, ki jih ponujajo.

Zanimivosti:

- 5 stebrov turističnih dejavnosti je tu opisanih kot:
 - Booking (neposredna rezervacija pri ponudnikih)
 - Destinacije (prikaz vseh regijskih ključnih destinacij)
 - Atrakcije (od kulturnih, športno rekreativnih in drugih atrakcij)
 - Aktivnosti, ki so razdeljene na:
 - poletne dejavnosti (kolesarstvo, pohodništvo, golf, družini prijazne počitnice, kulinarika, Koroška – dežela jezer) in
 - zimske dejavnosti (smučanje, turno smučanje, wellness, družini prijazne počitnice, wellness in spa, drsanje)
 - Storitve (prevozi, brošure, kontakti podatki TIC)

7. Priloga

7.1. Predstavitev pohodniških in kolesarskih poti v občini Velike Lašče

TP01: VELIKOLAŠKA KULTURNA POT
| 15 km, 5 ur, lahka pohodna pot, izhodišče: Velike Lašče

Tematska pot povezuje rojstne kraje v velikolaški deželi rojenih kulturnih ustvarjalcev: Primoža Trubarja (Rašica), Frana Levstika (Retje), Josipa Stritarja (Podsmreka) in Jožeta Javorška (Velike Lašče). Namen poti je povezati gibanje v naravi s predstavitvijo kulturne dediščine. Poleg rojstnih krajev pisateljev, popotnik obišče še ostale elemente kulturne dediščine ob poti (baročni oltar v cerkvi na Veliki Slevici, obnovljeno sušilnico sadja na Brankovem iz 19. st., Stritarjevo kaščo, Ilijev kozolec in vaško lipo v Retjah....).

Organizirani pohodi:

Vsakoletni pohod je tisto soboto v juniju, ki je najbližja 8. juniju, rojstnemu dnevu Primoža Trubarja in občinskemu prazniku.

Infrastruktura poti:

- 6 informacijskih tabel
- Priložnostni žigi v Retjah, Podsmreki in na Rašici
- Celotna pot je markirana

Oskrbnik, upravljalac: Planinsko društvo Velike Lašče, Levstikov trg 1, 1315 Velike Lašče

Kontaktna oseba: Peter Kokošinek, 041 778 909, planinsko.drustvo@velike-lasce.si

Promocijska gradiva:

- Tiskana:
 - Zgibanka Velikolaška kulturna pot Levstik – Stritar – Trubar (izdala Občina Velike Lašče)
 - Kartonček za zbiranje žigov na trasi
- Elektronske: :
 - <http://www.velike-lasce.si/velikolaska-dezela/pepoti/velikolaska-kulturna-pot>
 - <http://pd.velike-lasce.si/index.php/poti/velikolaska-kulturna-pot>
 - https://sl.wikipedia.org/wiki/Velikola%C5%A1ka_kulturna_pot
 - http://www.kam.si/slovenske_pespoti/velikolaska_kulturna_pot.html
 - http://www.slovenia.info/si/pot-dediscine/Velikola%C5%A1ka-kulturna-pot-Levst.htm?pot_dediscine=2165&lng=1

TP02 PEŠPOT OB RIMSKIH ZAPORNIH ZIDOVH – CLAUSTRA
| 16 km, 5 ur, Izhodišče: Lužarji

Celotna pot povezuje Avstrijo, Italijo, Slovenijo in Hrvaško. Slovenski odsek je v dolžini 55 km speljan do mejnega prehoda Babno polje (občina Loška dolina)

Pešpot CLAUSTRRA poteka ob rimskih zapornih zidovih, ki so predstavljali utrjen državni mejni pas rimske države. Rimljani so ga dokončno postavili v 3. in 4. stoletju za obrambo pred vdirajočim ljudstvi. Celotna pot povezuje Avstrijo, Italijo, Slovenijo in Hrvaško. V našo občino pot pripelje v Vrbici na stičišču štirih občin in jo zapusti na Lužarjih. Vmes v obliki zank omogoči obisk kulturnih in naravnih znamenitosti ob poti ter popotnike ponovno vrača na glavno pot (Krvavske pečine, cerkev sv. Lenarta, križišče evropskih pešpoti, cerkev sv. Primoža in Felicijana na Zgončem, slap Lehnjak in slap Kobilji curek, ostanki rimskega zapornega zidu na Gradiškem vrhu in v Selu pri Robu, izvir Iške). Po dogovoru je možen ogled izdelave suhe robe, zobotrebcev in špin v Rutah, ter zbirko starih predmetov domačina Janeza Adamiča na Lužarjih.

Pot je označena z belo modro dvobojnico. Zamenjan vrstni red barv pa nas vabi k ogledu krajevnih zanimivosti, ki sicer niso na osnovni poti, ampak se nanjo vedno vračajo.

Organizirani pohodi: *niso bili organizirani od 2018*

Oprema ob poti:

- Celotna pot je markirana (belo-modra dvobojnica)
- Table v prostoru: 6 informacijskih, pojasnjevalnih tabel z opisi poti in krajev (Lužarji, Sv. Primož, Mohorje, Selo pri Robu – Predgozd, Krvava Peč, Kobilji curek)

Oskrbnik, upravljalec: Društvo Claustra Alpium Iuliarum, Šolska ulica 11; 1315 Velike Lašče

Kontaktna oseba: Manfred Deterding, 031 397 377

Promocijska gradiva:

- Elektronska: <https://www.velike-lasce.si/velikolaska-dezela/pespoti/pespot-ob-zidu>

TP03 VETERANSKA POT **| 12 km, 3 ure, izhodišče Krvava Peč**

Spominski pohod po položajih 63. samostojne čete krajevnih skupnosti Rob, Turjak in Velike Lašče, leta 1991.

Pot se začne pri objektu bivše podružnične šole, danes Doma veteranov. Po makedamski cesti vodi pot v Mokrc in proti Kureščku. Nadaljuje po gozdni cesti mimo zapornice, na označenem delu zavije na gozdni kolovoz, ki se spušča navzdol do Sekirišč. Od tu pot nadaljuje preko Purkač, Uzmanov, Mačkov do Predgozda, kjer krožno zavije proti Krvavi Peči.

Organizirani pohodi: ni informacij

Pohod po poteh velikolaške čete; v začetku septembra, v organizaciji OZVVS Velike Lašče

Oprema ob poti:

- 4 informacijske, pojasnjevalne table z opisi poti in krajev (splošna – Pohod po poteh velikolaške čete – veteranska pot, Rutarska planota, Sekirišče, Purkače, Krvava Peč in Iška sosekca)

Oskrbnik, upravljalec: Območna zveza veteranov vojne za Slovenijo – OZVVS Velike Lašče

Kontaktna oseba: Dušan Hočevar

Promocijska gradiva: ni informacij

TP04 GEOLOŠKA POT V KOBILJI CUREK
| 5 km, 1-2 uri, lahka pot, izhodišče: Rob

Geološka pot v Kobilji curek vodi po gozdni cesti od sotočja Robarice in Kobiljega curka do slapa Kobilji curke in nazaj. Ob poti je 10 kontrolnih točk, ki so označene s kovinskimi številkami v modro-zeleni barvi (delo Aleksandra Arharja). S pomočjo pregledne karte, tiskanega ali živega vodnika ter oznak v naravi jo lahko raziščemo v dveh urah.

Organizirani pohodi: vodenje po dogovoru

Oprema ob poti:

- informacijske, pojasnjevalne table z opisi vsebin ob poti (splošna, kamnine, Kobilji curek, Claustra),
- kovinska števila oznake geoloških točk.

Oskrbnik, upravljalec: Parnas, zavod za kulturo in turizem Velike Lašče, Gornje Retje 3, Velike Lašče

Kontaktna oseba: Metka Starič

Promocijska gradiva:

- Tiskana:
 - Knjižica – Vodnik za odkrivanje naše dediščine (izdal: Zavod Parnas)
 - Geološka pot v Kobilji curek - 3.mesto na izboru tematskih poti NAJPOT 2012
- Elektronska:
 - http://zavod-parnas.org/viewpage.php?page_id=111
 - <http://www.slovenia.info/si/pohodnistvo/Geolo%C5%A1ka-pot-v-Kobilji-curek.htm?pohodnistvo=3069&lng=1>

TP05 TURISTIČNA POT IZ RAŠICE NA KUREŠČEK
| 12 km, 3 ure, lahka pot

Pot je nastala v sodelovanju TD Kurešček in TD Rašca ter občin Velike Lašče in Ig. Pot je dolga 12 km, večinoma položna in jo lahko prehodimo v 3 urah zmerne hoje. Primerna je za vse generacije. Izhodišče poti je lahko na Rašici ali na Kureščku. Iz Rašice vodi pot mimo Malega in Velikega Osolnika, Granjevice, Zapotoka do cerkve Kraljice miru na Kureščku. Na poti si lahko ogledamo več kulturnih in naravnih znamenitosti, panoramo krajine iz razglednih točk.

Zanimivosti, ki si jih lahko ogledamo na poti: Trubarjeva domačija, cerkev sv. Lovrenca in razgledna točka na Velikem Osolniku, kjer so bili včasih doma šmirarji, ki so kuhali šmir za osi in kolesa kmečkih vozov, Marijin kamen na poti iz Zapotoka na Kurešček, cerkev Marije, kraljice

miru na Kureščku, kjer se popotniku odpre razgled po slovenski pokrajini na vse strani do kočevskih gozdov, Gorjancev, Snežnika, Julijskih Alp s Triglavom in Karavank.

Organizirani pohodi: vodenje po dogovoru (Božo Zalar)

Oprema ob poti:

- Informacijska tabla na začetku poti.

Oskrbnik, upravljalec: Turistično informativna pisarna, Rašica 34, 1315 Velike Lašče

Kontaktna oseba: Božo Zalar, 041 696 841

TP06 UČNA GOZDNA POT / GOZDNA UČNA POT
| 4 km, 1 ura, lahka pot, izhodišče: Turjak

Učna gozdna pot, dolga približno 4 km, ki povezuje med seboj naselja Turjak in Rašico, je lahko razgibana sprehajalna pot. Poteka po kolovoznih poteh in gozdnih vlakah. Iz Turjaka pot vodi skozi gozdove Veliko Smrečje, Jelovec in Cerovec vzhodno od vasi Mali Ločnik, do travnikov zahodno od vasi Rašica, nato pa preko logov do Trubarjeve domačije. Lahko pa se prehodi tudi v nasprotno smer, z začetkom na Rašici.

Pot je primerna za vse generacije, tudi za gorske kolesarje, še posebej pa kot naravoslovna delavnica na prostem za predšolske otroke in šolsko mladino.

Pot je opremljena s 24 lesenimi poučnimi tablam, informativni tabli na začetku in na koncu poti pa predstavljata zgodovino kraja, življenja narave in gozdov. Po poti nas vodijo smerokazi s posebno markacijo - LIPOVIM DREVESOM, saj so za velikolaško okolico značilne lipe s posebno obliko. Najznamenitejša je gotovo lipa pred turjaškim gradom, ki jo je pesnik France Prešeren v pesnitvi Turjaška Rozamunda preimenoval v hrast.

Del poti se prekriva (od točke hrast v skupini do točke rdeči bor) se prekriva s ti. SENENO POTJO, kakor ji pravijo domačini Rašice in Turjaka. Ime izvira iz devetnajstega stoletja, ko so grajski hlapci ter kmetje vozili seno za grajske konje na marof na Turjaku (sedanje stavbe pri avtobusni postaji) z logov od Rašice do Kneja, ki so bili takrat v lasti Auerspergov. Z razlastitvijo s starojugoslovansko agrarno reformo leta 1931 je bilo prevozov konec.

Oprema ob poti:

- 2 informativni tabli na začetku,
- 24 lesenih poučnih tabel,
- smerokazi s posebnimi markacijami

Oskrbnik, upravljalec: ni dorečen, izvaja se v sodelovanju z zavodom Parnas

Kontaktna oseba: Metka Starič, 041 833 456, metka@zavod-parnas.org

Promocijska gradiva:

- Tiskana: Zgibanka (2003)
- Elektronska:

- <http://www.velike-lasce.si/velikolaska-dezela/pespoti/ucna-gozdna-pot-turjak-rasica>
- http://www.slovenia.info/si/ucna-pot/Gozdna-u%C4%8Dna-pot-Turjak-Ra%C5%A1ica.htm?ucna_pot=2164&lng=1

TP07 TURJAŠKA TURISTIČNA POT
| 15 km (krožna), 3-5 ur, lahka pot

Pot je krožna, dolga 15 km in je primerna za vse generacije. Na poti si lahko ogledamo kulturne in naravne znamenitosti, pot brez ogledov prehodimo v 3 urah, z ogledi pa pot traja do 5 ur.

TTP se začne na Turjaku pred Domom krajanov in poteka po prvem delu Učne gozdne poti Turjak - Rašica, skozi gozd Smrečje, potem prečka regionalno cesto Kočevje - Ljubljana, se nadaljuje mimo vasi Laporje do vasi Gradež. Od tam vodi pot naprej na Sloko Goro, do gradišča, potem pa naprej v dolino Malega Ločnika, od tam pa navzgor na Goro do cerkve sv. Ahaca. Pot se spusti skozi vas Mali Ločnik do avtobusne postaje in spet prečka regionalno cesto ter se po gozdu nadaljuje do Bajdinških slapov, mimo grajskega ribnika, do rudniških rovov in naprej do grobnice Turjaških na pokopališču. Po grofovi poti nas pripelje do starega gradu in do turjaškega gradu ter se zaključi na izhodišču.

Zanimivosti, ki si jih lahko ogledamo ob poti: grad Turjak, grajska kapela, Bajdinški slapovi, cerkev sv. Ahaca, ostanki gradišča na Sloki gori, sušilnica sadja in nekdanja Kogojeva hiša na Gradežu, spomenik žrtvam NOB v Smrečju ...

Organizirani pohodi: tradicionalni pohod ob Turjaških dnevih, prvo soboto po 22. juniju; vodenje po predhodnem dogovoru

Oprema ob poti: ni znana

Skrbnik, upravljalec: Turistično društvo Turjak, Društvo za ohranjanje dediščine Gradež

TP08 SPREHOD PO TRUBARJEVI ROJSTNI FARI
| 15 km (krožna), 3 ure, lahka pot

Izpred Doma krajanov v Turjaku pohodniki krenejo po gozdni poti do Trubarjeve domačije na Rašici, cerkve sv. Kancijana, kjer je bil Trubar krščen in na Gradež, kjer poteka tradicionalni praznik suhega sadja. Možni ogledi: obisk Trubarjeve domačije, ogled prafarne cerkve sv. Kancijana v Škocjanu, degustacija Trubarjeve malice na Gradežu, spoznavanje tradicionalne pridelave in priprave tradicionalne hrane, ogled turjaškega gradu na temo Trubar in Turjaški, spoznavanje Trubarjeve dediščine na Ribniškem, domače pozno kosilo na turistični kmetiji ali v vaški gostilni.

Organizirani pohodi: tradicionalno v sklopu praznika suhega sadja na Gradežu, konec septembra ali z vodenjem po dogovoru

Oprema ob poti: ni znana

Skrbnik, upravljalec: Društvo za ohranjanje dediščine Gradež, Gradež 4, Turjak

Kontaktna oseba: Lojze Senčar

Promocijska gradiva: niso znana

TP09 KOLESARSKA POT MODREGA BLEŠČAVCA
| 14 km, 2-3 ure, lahka pot

Opis: Kolesarska pot modrega bleščavca je namenjena družinam, da spoznajo Mišjo dolino in njene prebivalce. Z vožnjo po Kulturni krajini reke Rašice in Mišje doline in od leta 2013 tudi območju Natura 2000, lahko aktivno preživite več ur. Zaščitni znak kolesarske poti je modri bleščavec (*Calopteryx virgo* Linnaeus, 1758) - vrsta kačjega pastirja s temnomodro-kovinskimi barvnimi krili, ki ga ni težko ugledati ob vodotokih Mišje doline.

Po poti se lahko odpravite sami ali v spremstvu lokalnega vodnika na kolesu, ki vas popelje tudi do atraktivnih točk ob poti (nahajališča divjih orhidej, mesojedih rastlin, kulturne znamenitosti, razgledi).

Organizirano: z vodenjem po dogovoru

Oprema ob poti:

- Interpretacijska točka v Šumniku.

Skrbnik, upravljalec: Zavod Parnas

Kontaktna oseba: Metka Starič, 041 833 456, metka@zavod-parnas.org

Promocijska gradiva:

- Elektronska:
 - <http://www.zavod-parnas.org/news.php?readmore=650>

TP10 SLOVENSKA PISATELJSKA POT

Slovenska pisateljska pot bo kot transversala povezovala rojstne domačije in hiše, v katerih so živeli in delali slovenski pisatelji, spominska obeležja in središča kulturno literarnih dogajanj, od Istre do Prekmurja in od Koroške do Bele Krajine. Pot bo imela učni, kulturno-varstveni, rekreativni in promocijski karakter za slovenstvo in državo Slovenijo.

SPP je spomeniški, knjižni in medmrežni projekt, v sklopu katerega želimo povezovati slovensko literarno zapuščino in sodobno predstavljanje slovenskih pisateljev.

Organizirani pohodi: niso znani.

Literarni sprehodi po slovenski pisateljski poti za najmlajše (namenjeni so vrtcem, učencem OŠ in dijakom SŠ)

Oprema ob poti:

- Delne markacije na poti

- 1x informacijska tabla na Rašici
- v pripravi: 2x info tabla v Retjah in Podsmreki

Skrbnik: Društvo slovenskih pisateljev

Investitor: Občina Velike Lašče

Promocijska gradiva:

- Tiskana:
 - Slovenska pisateljska pot; Vodnik po domovanjih 106 pesnikov in pisateljev; Radovljica, Didakta, 2013
- Elektronska:
 - http://www.drustvopisateljev.si/si/drustvo_slovenskih_pisateljev/programi/1708/detail.html

TP11 EVROPSKE PEŠPOTI – ODSEKA E6 IN E7

Evropski pešpoti E6 in E7 prečkata tudi slovensko ozemlje in se križata ravno na ozemlju naše velikolaške občine, v Predgozdu na rutarski planoti.

Pešpot E6 povezuje Baltik in Jadransko morje, slovenski del poti poteka od Radelj do Strunjana in je po njenem ustanovitelju poimenovana Ciglarjeva pot. Do Predgozda pripeljeta s severa dve različni pešpoti E6, ena iz iške tesni, po mokrški ravni, preko Krvave Peči in Mačkovca čez Rute na Bloke. Druga pa pripelje iz Grosuplja čez Turjak, preko vasi pod Mačkovec, čez Mačkovec do Predgozda, kjer se združi s prvo različico poti.

Pešpot E7 povezuje Atlantik s Črnim morjem, slovenski del pešpoti pa se imenuje od Soče do Mure. V našo občino pot pripelje s sv. Vida preko Iške do Predgozda. Od tam po rutarski planoti skupaj z E6 do vasi Naredi in potem skozi Logarje, Podsmreko do Velikih Lašč. Potem se pot nadaljuje preko Male Gore v Dobropolje.

Organizirano: ni informacij

Oprema ob poti:

- markacije

Skrbnik, upravljaliec: Komisija za evropske pešpoti v Sloveniji.

Kontaktna oseba: ni informacij

Promocijska gradiva:

- elektronska:
 - <http://eupoti.com/index.html>
 - http://geopedia.si/?params=T2385_vT_b4_x463895_y76891_s10#T2385_x463895_y76891_s10_b4
 - <http://www.slovenia.info/si/pohodnistvo/Evropska-pe%C5%A1pot-E6-Ciglarjeva-pot-od-Drave-do-Jadrana.htm?pohodnistvo=1177&lng=1>